

Regeringens proposition

1975/76: 114

om nya regler för barntillägg till folkpension, m. m.;

beslutad den 29 januari 1976.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

SVEN ASPLING

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås nya bestämmelser om barntillägg till folkpension med lika regler för kvinnor och män. Enligt gällande regler krävs för rätt till barntillägg att den försäkrade har den rättsliga vårdnaden om barnet eller stadigvarande sammanbor med barnet. Barntillägg utgår f. n. inte till pension som tillkommer gift kvinna. I propositionen föreslås att rätten till barntillägg knyts till den pensionsberättigades underhållsskyldighet mot barn under 16 år och att barntillägg skall kunna utgå oberoende av vårdnads-situation och sammanboendeform. Förslaget innebär också att kvinna och man får samma rätt till barntillägg. För varje barn till föräldrar med folkpension föreslås barntillägget liksom nu enligt huvudregeln utgöra 25 % av basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring. Om båda föräldrarna har folkpension får de i första hand själva bestämma om barntillägget skall utbetalas till en av föräldrarna eller om det skall delas upp mellan dem.

De nya reglerna om barntillägg beräknas medföra en kostnadsökning på ca 15 milj. kr. per år. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 1976.

Lagförslag

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1962:381) om allmän försäkring¹ dels att 9 kap. 1 § och 10 kap. 1 § skall ha nedan angivna lydelse, dels att i lagen skall införas en ny paragraf, 10 kap. 5 §, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

1 §²

Till ålderspension eller förtidspension utgår barn tillägg för varje barn under sexton år till försäkrad eller försäkrads hustru, därest den försäkrade har vårdnaden om eller stadigvarande sammanbor med barnet. Barn tillägg enligt vad nu sagts utgives ej till ålderspension, som den försäkrade åtnjuter för tid före den månad varunder han fyller sextiofem år, eller till pension som tillkommer gift kvinna.

Barn tillägg utgår för varje barn under sexton år till försäkrad förälder som åtnjuter ålderspension eller förtidspension. Har en av föräldrarna avlidit, äger även pensionsberättigad make till den efterlevande föräldern rätt till barn tillägg, om den efterlevande har vårdnaden om den avlidnes barn under sexton år. Barn tillägg utgives ej till ålderspension, som den försäkrade åtnjuter för tid före den månad varunder han fyller sextiofem år, eller till pension som tillkommer någon som enligt bindande avtal åtagit sig att till barnets underhåll utgiva visst belopp en gång för alla.

Barn tillägg till hel ålderspension eller hel förtidspension utgör för år räknat tjugufem procent eller, om barnet är berättigat till barnpension enligt 8 kap. 5 §, tio procent av basbeloppet. Utgår halv ålderspension eller utgår två tredjedelar av hel förtidspension eller halv förtidspension, utgör barn tillägget motsvarande andel av barn tillägg till hel pension.

Åtnjuter den försäkrade tilläggspension enligt denna lag, minskas honom tillkommande barn tillägg med hälften av tilläggspensionen i den mån denna för år räknat överstiger halva basbeloppet.

¹ Lagen omtryckt 1973:908.

² Som nuvarande lydelse anges lydelsen enligt 1975:379, som träder i kraft den 1 juli 1976.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

10 kap.

1 §

Gift pensionsberättigad, vilken stadigvarande lever åtskild från sin make, skall, där ej särskilda skäl till annat föranleda, vid tillämpningen av 6, 7 och 9 kap. likställas med ogift pensionsberättigad.

Med gift pensionsberättigad likställes vid tillämpning av 6 och 7 kap. pensionsberättigad, som stadigvarande sammanbor med annan, med vilken den pensionsberättigade varit gift eller har eller har haft barn.

Gift pensionsberättigad, vilken stadigvarande lever åtskild från sin make, skall, där ej särskilda skäl till annat föranleda, vid tillämpningen av 6 och 7 kap. likställas med ogift pensionsberättigad.

Med gift pensionsberättigad likställes vid tillämpning av nämnda kapitel pensionsberättigad, som stadigvarande sammanbor med annan, med vilken den pensionsberättigade varit gift eller har eller har haft barn.

5 §

Äro enligt bestämmelserna i 9 kap. 1 § flera försäkrade berättigade till barn tillägg för samma barn utgår barn tillägget till den pension, varom de träffar överenskommelse. Träffas ej överenskommelse eller framställs särskild begäran, utgår barn tillägget till var och en av dem med hälften av det belopp som följer av bestämmelserna i nämnda paragraf. I sådant fall skall minskning av barn tillägg enligt sista stycket i paragrafen göras med en fjärdedel av den tilläggs pension som tillkommer den barn tilläggsberättigade, i den mån pensionen för år räknat överstiger halva basbeloppet.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1976.

2. Är försäkrad enligt beslut som har meddelats på grund av äldre bestämmelser berättigad till barn tillägg för juni 1976 skall förmånen ej upphöra eller minskas med mindre så skulle ha skett om äldre bestämmelser alltjämt hade ägt tillämpning.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension

Härigenom föreskrives att 1 § lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §²

Hustrutillägg tillkommer för tid före den månad, då hustrun fyller sextiofem år, hustru till den, som åtnjuter folkpension i form av ålderspension eller förtidspension, därest hustrun fyllt sextio år och själv ej åtnjuter folkpension och makarna varit gifta minst fem år. När särskilda skäl äro därtill, må hustrutillägg utgå, oaktat hustrun ej fyllt sextio år eller makarna varit gifta kortare tid än fem år.

Hustrutillägg tillkommer för tid före den månad, då hustrun fyller sextiofem år, hustru till den, som åtnjuter folkpension i form av ålderspension eller förtidspension, därest hustrun fyllt sextio år och själv ej åtnjuter *sådan* folkpension och makarna varit gifta minst fem år. När särskilda skäl äro därtill, må hustrutillägg utgå, oaktat hustrun ej fyllt sextio år eller makarna varit gifta kortare tid än fem år.

Hustrutillägg skall, där ej annat följer av vad i 4 § stadgas, för år räknat motsvara skillnaden mellan å ena sidan sammanlagda beloppet av folkpension i form av hel ålderspension till två makar jämte två pensionstillskott till ålderspension enligt lagen om pensionstillskott samt å andra sidan folkpension i form av hel ålderspension till ogift jämte ett sådant pensionstillskott, ålderspensionerna och pensionstillskotten beräknade för år och under förutsättning att de börjat utgå från och med den månad varunder den pensionsberättigade fyllt sextiofem år.

Denna lag träder i kraft en vecka efter den dag, då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

¹ Lagen omtryckt 1973:909.

² Som nuvarande lydelse anges 1975:382 som träder i kraft den 1 juli 1976.

3 Förslag till

Lag om ändring i förordningen (1954:269) om skyldighet för arbetsgivare att lämna uppgift rörande arbetsanställning

Härigenom föreskrives i fråga om förordningen (1954:269) om skyldighet för arbetsgivare att lämna uppgift rörande arbetsanställning¹,

dels att i 2 och 8 §§ ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen",

dels att i 2, 5, 7 och 8 §§ ordet "förordning" skall bytas ut mot "lag",

dels att rubriken till förordningen och 1 § skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Förelagten lydelse

Förordning om skyldighet för arbetsgivare att lämna uppgift rörande arbetsanställning

Lag om skyldighet för arbetsgivare att lämna uppgift rörande arbetsanställning

1 §

Arbetsgivare, som anställer arbetstagare, är skyldig att lämna uppgift här- om enligt vad nedan sägs. Är anställningen avsedd att vara högst fyra veckor, föreligger dock ej uppgiftsskyldighet med mindre anställningen varar längre tid än nyss sagts.

Upphör arbetstagares anställning, åligger det arbetsgivaren att lämna uppgift härom, såframt anställningen varat längre tid än fyra veckor eller, om den varat kortare tid, uppgift lämnats angående arbetstagarens anställande.

Vad i denna *förordning* stadgas om anställning skall äga motsvarande tillämpning i fall av *överenskommelse*, som avses i 3 kap. 2 § andra stycket sista punkten lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Vad i denna *lag* stadgas om anställning skall äga motsvarande tillämpning i *sådana* fall som avses i 3 kap. 2 § andra stycket sista punkten lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Uppgift, som här avses, skall lämnas till allmän försäkringskassa.

Är arbetstagaren inskriven hos allmän försäkringskassa, bör uppgiften lämnas till den försäkringskassa, hos vilken arbetstagaren är inskriven.

Denna lag träder i kraft en vecka efter den dag, då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

¹ Förordningen omtryckt 1962:407.

Senaste lydelse av

5 § 1969:155

8 § 1969:155.

SOCIALDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1976-01-29

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden Sträng, Andersson, Johansson, Holmqvist, Aspling, Lundkvist, Geijer, Bengtsson, Norling, Lidbom, Carlsson, Feldt, Sigurdsen, Gustafsson, Zachrisson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson.

Föredragande: statsrådet Aspling

Proposition om nya regler för barntillägg till folkpension, m. m.

1 Inledning

Enligt gällande regler utgår inte barntillägg till folkpension som tillkommer gift kvinna. Våren 1975 begärde riksdagen (SfU 1975:9, rskr 1975:58) att frågan om gift kvinnas rätt till barntillägg skulle prövas med förtur av pensionskommittén (S 1970:40)¹. Frågan överlämnades till kommittén den 17 april 1975.

Pensionskommittén har i ett delbetänkande (SOU 1975:74) Socialförsäkringsavgifter på uppdragsinkomster m. m. lagt fram utredning och förslag om bl. a. vidgad rätt till barntillägg. Efter remiss har yttranden över betänkandet i denna del avgivits av socialstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, riks försäkringsverket, statens avtalsverk, länsstyrelserna i Kristianstads, Göteborgs och Bohus, Skaraborgs, Örebro och Västernorrlands län, Svenska kommunförbundet, Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Lantbrukarnas riksförbund (LRF), Försäkringskasseförbundet och Pensionärernas riksorganisation.

2 Gällande bestämmelser om barntillägg m. m.

2.1 Barntillägg till ålders- eller förtidspension

Till ålders- eller förtidspension inom folkpensioneringen utgår enligt 9 kap. 1 § lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) barntillägg för varje

¹ Presidenten i försäkringsdomstolen Liss Granqvist, ordförande, generaldirektören Gunnar Danielson och riksdagledamöterna Alvar Andersson, Göran Karlsson, Ingemar Mundebo, Ivar Nordberg och Carl Göran Regnell.

barn under 16 år till försäkrad eller försäkrads hustru om den försäkrade har den rättsliga vårdnaden om barnet eller stadigvarande sammanbor med barnet. Adoptivbarn likställs med eget barn enligt föreskrift i 4 kap. 8 § föräldrabalken. Barntillägg utgår inte till ålderspension som den försäkrade uppbär för tid före 67 års ålder (65 år fr. o. m. den 1 juli 1976). Inte heller kan gift kvinna som sammanbor med sin make erhålla barntillägg till sin pension. Pensionsberättigad gift kvinna som stadigvarande lever åtskild från sin make skall emellertid enligt bestämmelse i 10 kap. 1 § AFL likställas med ogift pensionsberättigad om inte särskilda skäl föranleder till annat. En sådan gift kvinna kan alltså erhålla barntillägg.

Barntillägget till ålderspension (fr. o. m. den 1 juli 1976 hel ålderspension) eller hel förtidspension utgör för varje barn och år räknat 25 % av basbeloppet. Om barnet är berättigat till barnpension från folkpensioneringen utgör barntillägget 10 % av basbeloppet. Uppbär den försäkrade förtidspension med två tredjedelar eller hälften av hel förtidspension sker motsvarande reducering av barntillägget. (Fr. o. m. den 1 juli 1976 medför också halv ålderspension en liknande nedsättning av barntillägget.) Barntillägget är inte inkomstprövat, vare sig med hänsyn till den försäkrades eller barnets inkomst. Däremot minskar barntillägget, om den försäkrade uppbär tilläggs-pension. Minskningen utgör hälften av tilläggs-pensionen i den mån denna pension för år räknat överstiger halva basbeloppet. I detta sammanhang kan slutligen nämnas att 10 kap. 2 och 3 §§ AFL innehåller bestämmelser om att barntillägg för barn, som under hel månad får sin försörjning bekostad av staten, inte utgår för den månaden samt att den som i vissa andra fall svarar för det allmännas vårdkostnader för barnet kan helt eller delvis uppbära barntillägget.

2.2 Föräldrars underhållsskyldighet gentemot sina barn

Föräldrabalkens 7 kap. innehåller regler för föräldrars underhållsskyldighet gentemot sina barn. De innebär i korthet följande:

Föräldrarna är skyldiga att vidkännas kostnaden för barnets uppehälle och utbildning om inte barnet har egna tillgångar. Underhållsskyldigheten upphör inte i något fall förrän barnet har fyllt 16 år. Den kan dock utsträckas längre beroende på föräldrarnas ekonomiska möjligheter och barnets förmåga att tillgodogöra sig vidare utbildning. Någon maximiålder finns inte angiven men enligt 20 kap. 11 § föräldrabalken får domstolen inte mot en underhållsskyldigs bestridande fastställa underhållsbidrag för tiden efter det barnet har fyllt 18 år, innan det tillförlitligen kan bedömas, om underhållsskyldighet föreligger därefter.

Var och en av föräldrarna skall efter sin förmåga ta del i kostnaden för barnets underhåll. Har bara den ena av föräldrarna vårdnaden om barnet skall den andra betala underhållsbidrag. Då två makar lever tillsammans och endast den ena av makarna har vårdnaden om makarnas barn är båda makarna enligt de allmänna reglerna i 5 kap. giftermålsbalken skyldiga att

efter förmåga bidra till familjens uppehälle. Make som underlåter detta kan på ansökan av den andre av domstol förpliktas att utge bidrag. Detta bidrag är dock avsett att tillkomma vederbörande make och kan avse en summa för hela familjens underhåll.

Också styvförälder har underhållsskyldighet gentemot andra makens barn, om den maken har vårdnaden om barnet. Styvföräldern är skyldig att, i mån av förmåga och så länge äktenskapet består, tillsammans med maken bidra till underhållet för barnet. Den underhållsskyldighet som på detta sätt åvilar styvföräldrar skall inte medföra någon ändring i den underhållsskyldighet som kan åligga den av barnets föräldrar som inte har vårdnaden om barnet. Styvföräldrarnas underhållsskyldighet kan därför betecknas som villkorlig eller subsidiär.

Underhållsbidrag till barn utom äktenskap kan genom bindande avtal bestämmas att utgå med ett visst belopp en gång för alla.

Lagen (1964:143) om bidragsförskott innehåller bestämmelser om att bidragsförskott av allmänna medel i vissa fall skall utgå då bara den ena eller ingen av föräldrarna har vårdnaden om barn. Bidragsförskottet utgår för år räknat 40 % av basbeloppet och utgår i förhållande till den av föräldrarna som inte har vårdnaden om barnet. Har inte någon av föräldrarna vårdnaden om barnet utgår bidragsförskott med 30 % av basbeloppet i förhållande till vardera föräldern. Om det föreligger grundad anledning att anta att fastställt underhållsbidrag betalas i vederbörlig ordning utgår förskott med ett belopp som motsvarar skillnaden mellan nu nämnda belopp och underhållsbidragets belopp.

2.3 Tidigare behandling m. m.

Pensionsförsäkringskommittén behandlade i sitt slutbetänkande (SOU 1971:19) Familjepensionsfrågor m. m. bl. a. frågan om barntillägg till gift kvinna. Kommittén ansåg att också gift kvinna som sammanbor med sin make skulle ha rätt till barntillägg och uttalade i sin motivering härför i huvudsak följande.

En allmän utgångspunkt för kommitténs arbete har varit att så långt möjligt skapa likformiga regler för män och kvinnor inom den allmänna pensioneringen. Den enda realistiska vägen att skapa jämställdhet mellan könen på förevarande område är att utge barntillägg även till de gifta kvinnor som uppbär egenpension (regelmässigt förtidspension). Det är också ofta socialt omotiverat att som nu utesluta gift kvinna från rätten till barntillägg. Kommittén förordar med hänsyn härtill att reglerna om barntillägg utformas så att tillägg utgår till ålders- eller förtidspensionär, som har vårdnaden om eller stadigvarande sammanbor med egna eller *makens* barn. Det sagda innebär, att barntillägg kan utgå även till gift kvinna, som uppbär ålders- eller förtidspension, om makarna har barn i hemmet. Något hinder för att utgiva mer än ett barntillägg för ett och samma barn om båda föräldrarna är pensionsberättigade bör icke föreligga.

De remissinstanser som i sina svar över pensionsförsäkringskommitténs betänkande särskilt yttrade sig över förslaget om barntillägg till gift kvinna tillstyrkte detta. Riksförsäkringsverket ifrågasatte dock lämpligheten av att bestämmelsen gavs en sådan utformning att två barntillägg skulle kunna utgå samtidigt för ett och samma barn.

Regeringen har den 23 oktober 1975 beslutat remittera förslag till ändringar i föräldrabalken till lagrådet. Förslaget, som bl. a. gäller föräldrabalkens regler om vårdnaden om barn, grundar sig på en inom justitiedepartementet utarbetad promemoria (Ds Ju 1975:17), som har remissbehandlats. Utgångspunkten för de i promemorian föreslagna reglerna är att gifta föräldrar liksom nu skall ha gemensam vårdnad om sina barn. Denna gemensamma vårdnad skall inte, som nu är fallet, behöva upplösas vid äktenskapsskillnad. Om föräldrarna är ense om att behålla den gemensamma vårdnaden efter skilsmässan, skall domstolen i princip besluta härom. Också ogifta föräldrar, dvs. sådana föräldrar som inte är eller har varit gifta med varandra, skall enligt förslaget kunna få gemensam vårdnad om sina barn. I princip skall det därvid vara utan betydelse om föräldrarna bor tillsammans eller inte. Under förutsättning att föräldrarna är ense om att vårdnaden skall utövas gemensamt skall enligt förslaget domstol på ansökan av föräldrarna besluta enligt deras önskemål, såvida det inte uppenbart strider mot barnets bästa. Skulle det visa sig att ordningen med gemensam vårdnad inte fungerar föreslås vardera föräldern få rätt att ansöka hos domstol om att den gemensamma vårdnaden skall upplösas. Domstolen skall då bestämma vem som skall vara vårdnadshavare.

3 Pensionskommitténs överväganden och förslag

Kommittén föreslår att rätten till barntillägg till folkpension knyts till den pensionsberättigades underhållsskyldighet mot barn under 16 år och att tillägg skall utgå oberoende av vårdnadssituation och sammanboendeform. Därigenom tillgodoses bl. a. den gifta kvinnan, som tidigare har varit utesluten från rätten till barntillägg, samtidigt som kretsen barntilläggsberättigade vidgas till att omfatta bl. a. fader till utomäktenskapligt barn och frånskild make som inte har vårdnaden om eller sammanbor med barnet men som är underhållsskyldig gentemot barnet. Kommittén framhåller att förslaget är neutralt i förhållande till det inom justitiedepartementet utarbetade förslaget om ändrade vårdnadsregler.

Kommitténs utformning av de nya reglerna medför att två barntillägg kan komma att utgå för ett barn. Kommittén påpekar att det kan göras gällande att enbart ett barntillägg för varje barn är tillräckligt. Det bör dock enligt kommitténs mening inte föreligga något hinder mot att utge två barntillägg för ett barn då båda föräldrarna uppbär folkpension.

Kommittén anser att behov av barntillägg kan föreligga också för styv-

förälder i fall då dennes underhållsskyldighet mera påtagligt aktualiseras. Så är enligt kommittén förhållandet då den förälder, som inte har haft vårdnaden om barnet, har avlidit eller avlider och bidrag till barnets underhåll från den föräldern inte längre utgår. Kommittén föreslår därför införande av en bestämmelse som ger styvföräldrar i denna situation rätt till barntillägg. I övriga fall bör enligt kommitténs mening styvföräldrar inte ha rätt till barntillägg. Detta innebär att en kategori som nu har rätt till barntillägg, nämligen styvfader som sammanbor med makas barn, inte skall ha rätt till barntillägg så länge den förälder som inte har vårdnaden lever. Styvfader som enligt nu gällande regler uppbär barntillägg bör emellertid enligt kommitténs mening övergångsvis få behålla detta.

Kommittén påpekar att det kan hävdas att barntillägg som utbetalas till en förälder, som inte har vårdnaden om barnet och som inte fullgör sin skyldighet att betala underhållsbidrag, inte kan förväntas komma barnet till godo. Kommittén anser emellertid att reglerna om införsel i pension för bl. a. underhållsbidrag enligt föräldrabalken ger utrymme för att i sådana fall ta barntillägget i anspråk.

Kommittén utgår från att riks försäkringsverket, på samma sätt som har förekommit vid tidigare reformer, vid ett genomförande av förslaget om barntillägg på lämpligt sätt informerar de föräldrar som berörs av den nya rätten till barntillägg.

De föreslagna reglerna om barntillägg beräknas av kommittén kosta omkring 15 milj. kr. per år. Kommittén föreslår att de nya reglerna träder i kraft den 1 juli 1976.

4 Remissyttrandena

Kommitténs förslag tillstyrks av *socialstyrelsen*, *riks försäkringsverket*, *länsstyrelserna i Skaraborgs och Västernorrlands län*, *Svenska kommunförbundet*, *LO*, *TCO*, *Försäkringskassförbundet* och *Pensionärernas riksorganisation*. *LO* understryker därvid att förslaget tillgodoser kravet på jämställdhet mellan män och kvinnor. *TCO* framhåller att förslaget ligger väl i linje med organisationens strävanden. *Försäkringskassförbundet* anser att förslagets genomförande är angeläget. *Svenska kommunförbundet* framhåller att kommitténs förslag eliminerar de för den enskilde svårförståeliga konsekvenserna av gällande lagstiftning.

Förslagen lämnas utan erinran av *statens avtalsverk*, *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län*, *SAF* samt *Lantbrukarnas riksförbund*.

Riks försäkringsverket uttalar beträffande informationen till berörda nya grupper vid ett genomförande av förslaget att verket har möjligheter att på datamaskinell väg ta fram uppgifter om berörda föräldrar, men att detta kräver viss förberedelse och viss resursförstärkning.

5 Föredraganden

5.1 Barntillägg till folkpension

Till ålders- eller förtidspension inom folkpensioneringen utgår barntillägg med 25 % av basbeloppet för varje barn under 16 år som den försäkrade eller hans hustru har. Förutsättning för barntillägg är att den försäkrade har den rättsliga vårdnaden om barnet eller stadigvarande sammanbor med barnet. Gift kvinna kan inte få barntillägg till sin pension om hon sammanbor med sin make. Barntillägget kan reduceras med hänsyn till den försäkrades eller barnets pensionsförmåner.

Pensionskommittén (S 1970:40) har i ett delbetänkande (SOU 1975:74) föreslagit att barntillägget i stället knyts till föräldrarnas underhållsskyldighet gentemot sina barn. Barntillägget skall enligt kommitténs förslag utgå oberoende av vårdnadssituation och sammanboendeform. Förslaget innebär att även gift kvinna får rätt till barntillägg. Samtidigt vidgas personkretsen till att även omfatta bl. a. fader till utomäktenskapligt barn och frånskild make, som inte har vårdnaden om eller sammanbor med barnet men som är underhållsskyldig gentemot barnet. Två barntillägg kan enligt kommitténs utformning av bestämmelserna komma att utgå till samma barn. Behov av barntillägg kan enligt kommitténs mening också anses föreligga i de fall då den förälder, som inte har haft vårdnaden om barnet, har avlidit eller avlider och bidrag från den föräldern till barnets underhåll inte längre utgår. Kommittén föreslår att styvförälder skall ha rätt till barntillägg i denna situation.

Kommitténs förslag har genomgående tillstyrkts under remissbehandlingen. Förslaget innebär att underhållsskyldigheten mot barn blir grunden för rätt till barntillägg och att lika regler kommer att gälla för kvinnor och män. Jag förordar att nya regler för barntillägg till folkpension genomförs på grundval av denna princip. Det innebär bl. a. att kvinna och man får samma rätt till barntillägg. Endast ett barntillägg bör utgå för samma barn. Barntillägg bör liksom nu enligt huvudregeln utgöra 25 % av basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) för varje barn till föräldrar med folkpension.

Om båda föräldrarna har folkpension får de i första hand själva bestämma till vem av dem barntillägget skall utbetalas. Kan föräldrarna inte träffa en sådan överenskommelse, bör tillägget delas. Detsamma gäller om någon av föräldrarna begär att tillägget skall delas. De närmare reglerna härom återkommer jag till i specialmotiveringen till lagförslaget.

Kommittén har påpekat att det enligt gällande regler förekommer fall där två barntillägg utgår för ett och samma barn. De nya bestämmelserna bör inte få den verkan att barntillägg dras in i sådana undantagsfall. Jag föreslår därför en särskild övergångsbestämmelse för dessa fall.

Kostnadsökningen till följd av de nya reglerna kan vid nuvarande basbelopp beräknas till ca 15 milj. kr. per år. Detta har beaktats vid beräkningen

av anslaget till folkpensioner för budgetåret 1976/77 (prop. 1975/76:100, bil. 7 s. 44).

I enlighet med kommitténs förslag bör de nya reglerna träda i kraft den 1 juli 1976 samtidigt med andra redan beslutade pensionsreformer, som bl. a. innefattar en betydande höjning av förtidspensionen vilken i regel är den pensionsform som kombineras med barn tillägg.

Föräldrar som berörs av den nya rätten till barn tillägg bör i enlighet med vad kommittén har uttalat informeras genom riksförsäkringsverkets försorg vid reformens ikraftträdande.

5.2 Övriga frågor

5.2.1 Rätt till hustrutillägg i vissa fall m. m.

Enligt tidigare bestämmelser utgick under vissa förutsättningar inom folkpensioneringen vårdbidrag till handikappat barn under 16 år i form av invaliditetsersättning. Den 1 januari 1974 ändrades bestämmelserna så att vårdbidrag numera utgår till förälder som vårdar sådant barn (9 kap. 4 § AFL). Den 1 juli 1975 genomfördes gynnsammare regler för vårdbidrag (prop. 1974:129, Sfu 32, SFS 1974:784).

Enligt 1 § första stycket lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension utgår hustrutillägg inte till hustru som själv åtnjuter folkpension.

Vid tillämpningen av denna bestämmelse har fråga uppkommit om vårdbidrag är att anse som sådan folkpension som utesluter hustru från rätt till hustrutillägg.

Vårdbidragen har tillkommit för att öka möjligheterna att vårda handikappade barn i hemmet. Hustrutillägget, som visserligen förutsätter att mannen har folkpension, är konstruerat som en fristående pensionsförmån som tillkommer hustrun och utbetalas direkt till henne. Något hinder för hustrun att samtidigt uppbära hustrutillägg för egen del och vårdbidrag för ett svårt handikappat barn skall självfallet inte föreligga. För att undanröja den tveksamhet som har uppkommit vid tillämpningen av dessa regler föreslår jag en ändring i 1 § första stycket lagen om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension. Ändringen klargör att endast folkpension i form av egen ålderspension eller förtidspension utesluter hustrun från rätten till hustrutillägg. Härav följer också att vårdbidraget inte skall räknas som inkomst vid tillämpning av inkomstprövningsreglerna i 5 § samma lag.

5.2.2 Skyldighet för arbetsgivare att lämna uppgift rörande arbetsanställning

Genom en ändring i AFL som trädde i kraft den 1 januari 1976 skall uppdragsgivare obligatoriskt erlagga socialförsäkringsavgifter på ersättning

till uppdragstagare. Jag förordar nu att bestämmelserna om arbetsgivares skyldighet att anmäla arbetsanställning till försäkringskassa ändras så att de anpassas till de nya reglerna i 3 kap. 2 § AFL.

6 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom socialdepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
2. lag om ändring i lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension,
3. lag om ändring i förordningen (1954:269) om skyldighet för arbetsgivare att lämna uppgift rörande arbetsanställning.

7 Specialmotivering till lagen om ändring i lagen om allmän försäkring

9 kap.

1 §

I första stycket första punkten anges huvudkretsen barntilläggsberättigade, nämligen försäkrade föräldrar. För varje barn kan utgå ett barntillägg, dvs. 25 %, av basbeloppet. Enligt 4 kap. 8 § föräldrabalken skall adoptivbarn anses som adoptantens barn i äktenskap och inte som barn till sina biologiska föräldrar. Adoptivföräldrar har därför i dessa fall rätt till barntillägg i stället för de biologiska föräldrarna.

Första stycket andra punkten innehåller bestämmelser om att styvförälder under vissa förhållanden kan få barntillägg. Styvförälder skall alltså kunna få barntillägg till sin pension i sådana fall då den förälder som inte haft vårdnaden om barnet har avlidit eller avlider och bidrag till barnets underhåll från den föräldern således inte längre utgår. Förutsättning härför är vidare att den efterlevande föräldern, dvs. styvförälderns make, har vårdnaden om den avlidnes barn.

I första stycket tredje punkten har intagits en bestämmelse som från rätt till barntillägg utesluter förälder som enligt bindande avtal har utfäst sig att betala underhållsbidrag för barn med ett belopp en gång för alla.

I sådana fall då en förälder, som inte har vårdnaden om barnet, inte fullgör sin underhållsskyldighet enligt föräldrabalken får pension och barntillägg enligt bestämmelserna i 2 § införsellagen (1968:621) tas i anspråk genom införsel.

10 kap.

1 §

I denna paragraf likställs vid tillämpning av bl. a. 9 kap. gift kvinna, som stadigvarande lever åtskild från sin make, med ogift pensionsberättigad. Med de nya reglerna om barntillägg förlorar denna bestämmelse betydelse för samtliga bestämmelser i 9 kap. och hänvisningen till detta kapitel bör därför utgå.

5 §

Denna paragraf kompletterar 9 kap. 1 § och innehåller bestämmelse om barntillägg för det fall båda föräldrarna eller styvförälder jämte förälder är pensionsberättigade. Enligt bestämmelsen skall i första hand föräldrarna själva avgöra vem av dem som skall uppbära barntillägget. I enlighet med föräldrarnas önskan – eller i fall där de inte kan träffa överenskommelse – skall barntillägget också kunna delas mellan föräldrarna. Vid tillämpningen av bestämmelsen bör uppmärksammas att pensionär med partiell pension har rätt till ett i motsvarande mån reducerat barntillägg. Detta får betydelse även när barntillägget har delats upp enligt bestämmelserna i paragrafen och leder till reduktion av den del av barntillägget som tillkommer denne pensionär.

Paragrafen innehåller vidare bestämmelser om avräkning mot samtidigt utgående tilläggspension. Vid avräkning i sådana fall där barntillägget delas mellan två pensionärer skall avräkning ske med hälften av det belopp som enligt 9 kap. 1 § sista stycket gäller i det fall hela tillägget utgår till en pensionär. Reduktion skall alltså ske för var och en med en fjärdedel av tilläggspension som överstiger halva basbeloppet.

Övergångsbestämmelsen punkt 2

I övergångsfallen skall rätten till barntillägg inte gå förlorad eller minskas enbart på grund av de nya bestämmelserna i 9 kap. 1 § AFL. Av bestämmelsen följer bl. a. bibehållen rätt till barntillägg dels i fall där styvfader före den 1 juli 1976 har erhållit barntillägg eller har inkommit med ansökan härom, dels i sådana undantagsfall där två barntillägg utgår för samma barn vid lagens ikraftträdande.

8 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen
att antaga förslagen till

1. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
2. lag om ändring i lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension,
3. lag om ändring i förordningen (1954:269) om skyldighet för arbetsgivare att lämna uppgift rörande arbetsanställning.

9 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

